

องค์ความรู้ ภาษาวัฒนธรรม โดยสถาบันงานราชบัณฑิตยสภา

สิ่งมงคลและอัปมงคลของไทย ตอนที่ ๓

ดอกไม้ที่ถือกันว่าเป็นอัปมงคลตามคติความเชื่อของคนไทยมีไม่มากนัก นอกจากดอกของต้นไม้ที่เป็นอัปมงคลที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว ก็มี ดอกชบาแดง เนื่องจากมีเรื่องเล่าว่าสมัยโบราณจะให้หนักโทษคดีชู้สาว หรือนักโทษประหารตัดดอกชบาสีแดงเป็นการประจาน ดอกช่ออกลิ้น นอกจากชื่อเดิมว่าดอกช่อหนู ซึ่งมีความหมายไม่เป็นมงคลแล้ว ยังเป็นดอกไม้ที่ใช้ประดับหน้าศพ เนื่องจากมีกลิ่นหอมแรง จึงไม่นิยมนำมาประดับบ้าน ถือเป็นดอกไม้อัปมงคล

สัตว์ที่เป็นมงคลของไทยส่วนใหญ่จะขึ้นอยู่กับลักษณะพิเศษของสัตว์ เช่น ช้างเผือก เป็นสัตว์ที่เป็นมงคลสูงสุด ถือว่าเป็นสัตว์คู่บุญบารมีของพระมหากษัตริย์มาแต่โบราณ และยังมีตำราคุณลักษณะที่บรรยายลักษณะของช้างที่เป็นมงคล สมควรนำมาขึ้นระวาง สัตว์เผือกอื่น ๆ ก็มีถือว่าเป็นสัตว์มงคลเช่นกัน สัตว์เลี้ยงที่นิยมเลี้ยงกันมาก เช่น แมว สุนัข จะมีตำราหรือคำบอกเล่าเกี่ยวกับลักษณะที่ดี เป็นมงคลควรเลี้ยงไว้ และลักษณะที่ไม่ดี เป็นอัปมงคลไม่ควรเลี้ยง โดยเฉพาะแมว มีตำราโบราณบันทึกชื่อแมวที่เป็นมงคลและอัปมงคลไว้ถึง ๒๓ ชนิด แบ่งเป็นแมวมงคล ๑๗ ชนิด และแมวอัปมงคล ๖ ชนิด ทั้งมีภาพวาดและโคลงประกอบด้วย เช่น

แมววิเชียรมาศ เป็นแมวมงคล มีขนสีขาวข้าง มีแต้มสีน้ำตาลเข้มที่จมูกกับปาก ขาทิ้งสี่ หูทั้งสอง หาง และอวัยวะเพศ รวม ๕ แห่ง แมวโกญจา เป็นแมวมงคลเช่นกัน มีขนสีดำปลอด ขนสั้น เรียบ หูตั้ง ตาสีเหลืองอมเขียว หางยาว

แมวทุพลเพศ เป็นแมวอัปมงคล ขนสีขาวหม่น หางขอดหรือม้วน ตาแดงเหมือนเลือด ชอบขโมยปลากินตอนกลางคืน

ส่วนสุนัขก็มีตำราโบราณกล่าวไว้ถึงลักษณะที่ดี เป็นมงคลเช่นกัน เช่น สุนัขขนดำเป็นมันทั้งตัว สุนัขที่มีขนขาวทั้งตัว สีเทาเป็นสีดำ สุนัขที่มีเล็บ ๑๕ เล็บ และยังมีคำบอกลักษณะสุนัขดีที่เป็นคำคล้องจอง เช่น สีเท่าต่าง หางดอก หน้าเด่น (มีแต้มตรงหน้าผาก) สัตว์ที่คนไทยถือว่าเป็นอัปมงคลมีหลายชนิด เช่น เหยี่ยว นกแสก ในสมัยก่อนเชื่อกันว่าถ้าเหยี่ยวเข้าบ้าน หรือแร้งมาเกาะหลังคาบ้าน เป็นเรื่องอัปมงคล ต้องทำบุญบ้าน หรือหากมีนกกแสกบินผ่านบ้านก็เชื่อกันว่าจะมีคนในบ้านเสียชีวิต

เรื่องของสิ่งที่เป็นมงคลและอัปมงคลของไทยยังมีต่อคราวหน้า.

พิชญแข คุณาเจริญ เขียน
ชลธิชา สุนमुख สรุป